

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Summula Casuum Conscientiæ

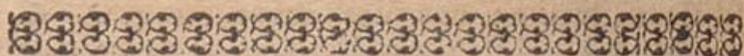
In Qva Agitur De Præceptis Ecclesiæ, De Officio Confessarii, Ac De
Censuris

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ Agrippinæ, 1652

Capvt II. De excommunicatione in genere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41572

CAPVT II.

DE EXCOMMUNICATIONE
in genere.

ARTICVLVS I.

De primo, & secundo effectu maioris excommunicationis.

VFONIMVS duplicem esse excommunicationem, aliam *maiorē*, aliā *minorem*, de quibus in hoc capite agendum. Maior describitur, *Censura Ecclesiastica qua homo baptisatus priuatur participatione Sacramentorum, communibus Ecclesie suffragiis, & fidelium consortio. Unde patet varios esse effectus istius excommunicationis, qui sigillatim in hoc, & sequentibus articulis explicandi sunt.*

Primus effectus maioris excommunicationis, quæ absolute excommunicatio dici solet, in eo consistit, quod ea innodatus priuetur vsu tam passiuo, quam actiuo Sacramentorum. Ita vt nefas ipsi sit suscipere Sacramenta, vel ea administrare, antequam ab excommunicatione sit absolutus.

Quo loco nonnulla, tam circa susceptionem Sacramentorum, quam circa eorum administrationē, obseruanda sunt. Et quidem quod spectat ad Sacramentorum susceptionem, *Obseruandum* 1. Excommunicatum qui Sacramentum aliquod suscipit, per se loquendo, peccare mortaliter, etsi sit toleratus. Dico, per se loquendo. nam si non habeat copiam confessarii, qui possit eum ab excommunicatione absoluerē, & interim ad vitandam infamiam, aut scandalum teneatur aliquod Sacramentum suscipere,

talis

alis susceptio non debet illud ad peccatum imputari.

Observandum 2. excommunicationem non impedire, quin Sacramenta validè ab excommunicato suscipiantur: quod verum est etiam, quando ille ea suscipiendo peccat mortaliter, & consequenter eorum effectum priuatur. Excipi tamen debet Sacramentum poenitentiae, in eorum sententia qui nobiscum sentiunt, hoc Sacramentum non posse esse validum quoad substantiam, & carere effectum.

Observandum 3. Sacerdotem scienter administrantem Sacramentum excommunicato, etiam tolerato, grauius peccare contra ius naturale diuinum, quo iubemur sancta sanctè tractare, esto non peccet contra vllam prohibitionem Ecclesiasticam. Non tamen peccare, administrando Sacramentum excommunicato occulto, publicè petenti. Quod maxime verum est, si ipse excommunicatus non peccet, petendo.

Observandum 4. quando excommunicatus est fide dignus, posse Sacerdotem ei credere affirmanti, se ab excommunicatione absolutionem obtinuisse. Imò eo ipso quod petit Eucharistiam, aliqui dicunt praesumi posse, eum ab excommunicatione fuisse absolutum nisi oppositum euidentè constet, aut adsit periculum scandali, si Eucharistia ei administretur.

Observandum 5. si excommunicatus sit vitandus, peccare mortaliter Sacerdotem contra prohibitionem Ecclesiae ei Sacramentum aliquod administrando, & incurrere minorem excommunicationem, ac interdictum ab ingressu Ecclesiae. Imò si quis sit excommunicatus a Papa, & nominatim declaratus ac denunciatus, clericus eum scienter & sponte admittens ad diuina officia, incurrit excommunicationem Papae reseruatam.

Iam quod attinet ad Sacramentorum administrationem, nota 1. Sacerdotem excommunicatum, toleratum,

ratum,

ratum, validè Sacramenta posse administrare; imò & licet quando fidelis ex graui causa, aliquod Sacramentum sibi ab illo administrari postulat: modo per ipsum non stet, quin absoluator à censura, & Sacramenti administrationi contritionem præmittat.

Nota 2. etsi peccet Sacerdos excommunicatus, toleratus qui propria sponte, & minimè requisitus, se ingerit ad Sacramenta administranda, non tamen eum peccare, qui ad illud sic expositum accedit: nisi alius adfit à quo aequè commodè, & cum non minori fructu, Sacramentum sumere possit.

Nota 3. excommunicatum non toleratum, validè alia Sacramenta administrare, præter pœnitentiam, ad quam requiritur iurisdicctio. Imò hanc etiam validè administrare, tum quando habet titulum coloratum, tum in articulo mortis.

Nota 4. ilium peccare mortaliter, per se loquendo, qui sine graui causa, Sacramentum aliquod petit à ministro non tolerato. Excusatur tamen qui ab eo petit baptismum, vel pœnitentiam in articulo mortis. Quod non immeritò extendunt aliqui ad viaticum, & etiam ad extremam vnctionem, quando alia Sacramenta ab infirmo sumi non possunt.

Non tamen ab eiusmodi ministro sumi potest aliquod ex his Sacramentis, quando est copia alterius, aut quando communicatio cum illo vergeret in perniciem suscipientis, vel adstantium.

Secundus effectus maioris, excommunicationis est, priuare communibus Ecclesiæ suffragiis, quæ scilicet à clericis offeruntur pro fidelibus nomine Ecclesiæ, qualia sunt Missæ sacrificium, orationes publicæ &c. Vnde hæc applicans excommunicato, peccat mortaliter.

Vbi nota 1. hoc debere intelligi, saltem de excommunicato, non tolerato, cum ex communi sententia, non liceat pro illo publicè orare, & suffragia ferre. Aliqui tamen id extendunt etiam ad toleratum, ita

ita ut et si liceat cum eo communicare, quoad exter-
nam auditionem Missæ, recitationem officiorum
&c. non tamen quoad internam eiusmodi suffragio-
rum communicationem.

Verùm hæc extensio aliis non placet, quia in extra-
vag. *ad evitanda scandala*, statuitur absolutè ut nemo
deinceps a communione alicuius, in Sacramento-
rum administratione, vel receptione, aut aliis qui-
buscunque diuinis, prætextu cuiuscunque sententiæ
aut censuræ teneatur abstinere, nisi publicè sit de-
nunciatus, aut si notorius, percussor clerici. Illa e-
nim verba, *aut aliis quibuscunque diuinis*, meritò ad
suffragia communia extenduntur; maximè cum fa-
utores sint ampliandi.

Nota 2. excommunicatum non toleratum, etsi per
contritionem iustificetur, non posse fieri participem
suffragiorum Ecclesiæ, ante obtentam absolutionem.
Quia gratia non impedit, quin adhuc censura inno-
datus sit. Vnde sacrificium illi applicatum nihil ei
prodest, quantum ad effectum qui Missæ respondet,
ex meritis Ecclesiæ.

Si tamen Sacerdos pro illo sacrificium offerat in
persona Christi, seu quatenus agit ut minister illius,
hoc modo sacrificium poterit ei prodesse, tū vt im-
petratorium, tum vt satisfactorium, etsi offerens
grauiter peccet.

Nota 3. quamuis illicitum sit offerre sacrificium
Missæ pro excommunicato, non tolerato, posse ta-
men Sacerdotem, tanquam personam priuatam, &
particularem, pro eo in Missa orare.

ARTICVLVS II.

De tertio, & quarto effectu excommunica- tionis.

Tertius effectus est, vt excommunicatus non possit
diuina officia celebrare, vel iis interesse. Vnde si
ante absolutionem, Missam audiat, vel officiis diui-
nis

nis

nis interfit, peccat mortaliter, nisi ignorantia, vel necessitas excuset, non tamen aliquam pœnam Ecclesiasticam incurrit.

Vbi *aduerte* .i. ex opinione multorum quæ nobis paulo dura videtur, excommunicatum non peccare mortaliter contra præceptum Ecclesiæ, non audiendo Missam in die festo: etsi non stet nisi per illum, ne ab excommunicatione absoluat. In communi tamen sententia, mortaliter peccat excommunicatus, qui negligit procurare absolutiōem vt possit confiteri, & communicare in Paschate.

Aduerte .i. etsi excommunicatus siue vitandus siue non vitandus, peccet mortaliter, audiendo Missam; eum tamen qui Missam audit, eum non vitando; aut qui eam celebrat coram illo, non peccare.

Verùm si excommunicatus vitandus Missæ interfit, monendus est vt exeat, & si sponte exire nolit, vi ab Ecclesiâ est eiciendus. Quod si sine periculo expelli nequit, adstantes discedere debent, & sacerdos ipse tenetur Missam non inchoare, & inchoatam intermittere, si nondum canon inceptus. Quod si canon inchoatus est, quando excommunicatus accedit, potest sacerdos nondum incepta consecratione recedere; potest etiam si velit Sacrum proficere, vsque ad consummationem inclusiue. Quæ peracta, debet se in Sacristiam recipere, vt reliqua perficiat.

In dicto autem casu vitandus noxiens egredi nouam excommunicationem Papæ reseruatam incurrit: audientes Missam cum illo peccant mortaliter: & Sacerdos qui coram eo scienter Sacrum facit, non modo lethaliter peccat, sed etiam interdictum ab ingressu Ecclesiæ incurrit: & si, quamdiu interdictus est, celebrat, vel actum ordinis exercet, irregularitatem contrahit.

Si tamen incepta Missa, cadaver hominis nominatim excommunicati in Ecclesiâ deferatur, non tenetur Sacerdos Missam interrompere, neque adstantes

antes tenentur discedere. Caueant tamen ne illud aqua lustrali aspergant, vel aliter cum eo communicent.

Aduerte 3. quòd sicut non licet Missam celebrare coram non tolerato, ita nec diuina officia publice recitare. Imò ex communi sententia, ille peccat qui cum eo priuatim horas recitat. Si tamen excommunicatus non potest officium solus recitare, dicendum videtur eum non peccare, qui alternatim cum illo priuatim horas recitat. Addo probabiliter dici posse, nullum esse peccatum ex parte excommunicati, vel socii, si iste teneatur aliàs ratione officii sui, eum in recitatione horarum iuuare.

Si queras, quàm graue sit peccatum non tolerati, simul cum alio recitantis officium extra casus iam dictos aut socii qui cum eo recitat. *Respondet* vtriusque peccatum non videri, per se loquendo, plusquam veniale, ob leuitatem materiæ.

Aduerte 4. ut sacrificium, vel officium sit intermittendum, coram excommunicato non tolerato, non sufficere qualemcumque illius presentiam, sed requiri ut Missæ, vel officio mortaliter interesse censeatur. Quare si dum Missa in vna parte celebratur, ille sit in alia multum distante, aliis rebus vacans, non propterea Sacrum intermittendum est.

Aduerte 5. excommunicatum licitè posse concioni interesse, & consequenter posse alios quoad hoc cum illo communicare. Imò ex multorum sententia, si non toleratus ingrediatur locum ubi fit lectio publica, nec lector tenetur lectionem omittere, nec auditores inde discedere. Quod ego ægrè admiserim, nisi fortè excommunicatus esset hæreticus, & ageretur de fidei controuersis, quarum tractatio ipsi verisimiliter esset profutura.

Aduerte 6. excommunicatum toleratum posse concionari, si alii id postulent; eum tamen non posse propria sponte ad hoc se ingerere. Verùm quamuis

uis

uis peccet se ingerendo, non incurrit irregularitatem, quia non facit actum ordinis.

Quartus effectus est, priuare Ecclesiastica sepultura, quod verum est etiam si excommunicatus poenitens decesserit, & quantum est ex se, absolutionem procurauerit. Qui tamen iam mortuus debet absolui, vt in loco sacro sepeliatur.

Nota eos qui excommunicatum non toleratum, in loco sacro temeraria audacia sepelire præsumunt, incurrere excommunicationem, a qua nequeunt absolui, donec arbitrio Episcopi parti satisfecerint. Corpus vero debet extrahi, & in locum prophanum proiici, nisi forte illius ossa ab aliis discerni nequeant. Locus autem in quo sepultum erat, debet reconciliari.

Dico 1. non toleratum, nam etsi peccatum sit graue, in loco sacro sepelire excommunicatum toleratum, quando constat eum mortuum impoenitentem, non tamen poenæ prædictæ incurruntur, etiam si sepeliatur hæreticus, modo non sit denunciatus.

Si tamen sit hæreticus denunciatus, seu vitandus, sepelientes non possunt absolui excommunicatione, nisi propriis manibus illius ossa exhumata abiciant. Et locus ille specialis, & adequatus è quo corpus extrahitur; nunquam potest reconciliari, adeoque semper sepultura carere debet.

Dico 2. temeraria audacia quibus verbis excusantur non modo qui inuincibili iuris, vel facti ignorantia laborant, sed etiam qui ex ignorantia vincibili, & culpabili, agunt contra statutum: modo talis ignorantia non sit affectata.

Est autem difficultas, quinam in iure intelligantur per sepelientes, qui prædictam censuram incurrunt. Nonnulli putant eos tantum intelligi, qui propriis manibus cadauer terræ mandant; alii præterea comprehendunt mandantes, non impediētes, eosque qui funus comitantur. Verum probabilius, ni fallor, alii dicunt, non modo corpus sepelien-

pellentes, sed etiam sepeliri mandantes incurrere maiorem excommunicationem, alios verò nequaquam.

At unde tamen qui funus comitantur ad sepulturam, incurrunt minorem excommunicationem, ob participationem cum non tolerato. Quamvis autem aliqui existiment, eam quoque incurri a sepelientibus, & mandantibus, probabilius est quoad illos, minorem hanc excommunicationem, in maiorem, quam incurrunt, fuisse commutatam.

ARTICVLVS III.

De quinto, & sexto effectu excommunicationis.

*Q*uintus effectus est, reddere excommunicatum inhabilem ad beneficia Ecclesiastica. Quo fit ut non modo collatio beneficii ipsi facta, sed etiam illius electio, vel presentatio, & confirmatio sint invalida. Item ut neque per resignationem, neque per commutationem, beneficium valide obtinere possit.

Hoc autem habet locum 1. siue excommunicatus sit vitandus, siue non 2. etsi excommunicatus ignoret se censura ligatum; quia ignorantia non reddit habilem, nisi à culpa excuset. Non tamen istam inhabilitatem contrahit, qui à parte rei non est excommunicatus, esto sententia excommunicationis secundum allegata, & probata in eum lata fuerit. Quia pena illa non imponitur excommunicationi putatæ, sed veræ.

Nota 1. ex parte conferentis validam esse collationem beneficii, non excommunicato factam. etsi post a ille sit excommunicatus, quando beneficium acceptat. Verùm cum excommunicatus nullum ius vel ad beneficium, vel in beneficio acquirere possit, talis acceptatio, meo iudicio, non est

est valida, adeoque obienta absolutione reuocari debet.

Nota 2. ex aliquorum sententia, collationem beneficii excommunicato factam postea per solam absolutionem ab excommunicatione reualidari; ita ut si absolutus beneficium acceptet, valeat acceptatio sine noua collatione. Verum cum iura eiusmodi collationem irritent, perinde est ac si nunquam facta esset, adeoque necessario renouari debet.

Nota 3. eum qui post beneficium legitime adeptus, labitur in excommunicationem, non eo ipso excidere titulo, & possessione talis beneficii. Imò ut sic non priuari ipso iure fructibus illius, adeoque non teneri ante sententiam eam se abdicare, ut Theologi communiter tradunt.

Dico *ut sic*, in quantum scilicet præcisè est excommunicatus, nam si præterea officium non persoluit per se, vel per alium, certum est eum hoc titulo, teneri ad restitutionem fructuum, sicut quemlibet alium. Quod verum puto, etsi per ipsum non stet quin absoluaatur, nisi forte quando absolutio per summam iniustitiam ei denegatur.

Vnde existimo canonicum excommunicatum, qui ob prohibitionem Ecclesie choro non assistit, non habere ius recipiendi distributiones, quamuis per ipsum non stet, quin ab excommunicatione absoluaatur. Quin addo, si canonicus sit denunciatus, & vitandus, eum non lucrari distributiones, etsi choro intersit: & similiter capellanum non toleratum, Missas celebrantem, non posse percipere partem stipendii quæ respondet sacrificio, ut offertur in persona Ecclesie, & habet effectum ex meritis illius.

Nota 4. licet excommunicatus non priuetur ipso iure fructibus beneficii, illis tamen per sententiam priuari posse nisi resipiscat, imò & ipso beneficio. Quod si postea constet, excommunicationem fuisse iniustam defectu causæ, poterit excommunicatus in foro

foro externo, repetere fructus quibus priuatus fuit, idque vel ab iis quibus applicati fuerunt, vel ab ipso iudice à quo iniuste damnatus fuit.

Si verò iudex bona fide, secundum allegata, & probata iudicauit, ille non tenetur in foro conscientie ad restitutionem fructum, vel ad interesse damni inde sequuti. Tenentur tamen falsi testes, qui per iustitiam fuerunt causa damni.

Nota 5. ex communi sententia, collationem pensionis clericalis factam excommunicato, inuvalidam esse. Quod puto debere intelligi de pensione merè spiritali, quæ scilicet datur clerico propter officium spirituale, v. c. Coadiutori Episcopi, aut Parochi, & similibus. Hæc tamen sententia non caret difficultate, cum nullo iure probetur, & aliunde quod afferatur de beneficiis, ad has, pensiones extendi non debeat; cum propriè non sint beneficia.

Vnde si agatur de pensione mixta, quæ nimirum et si detur clerico, non tamen propter officium spirituale, qualis est illa quæ datur in sustentationem, Parocho seni beneficium resignanti, adhuc probabilius est, excommunicatum eiusmodi pensionis capacem esse.

Quod verò attinet ad pensionem merè laicam seu temporalem, quæ etiam laico propter aliquod temporale obsequium dari solet, dubitari merito non potest, quin excommunicatus illius sit capax.

Sextus effectus est, priuari omni externa iurisdictione Ecclesiastica: ita quidem vt si excommunicatus sit vitandus, nullus eiusmodi actus ab eo validè fiat, nisi fortè in locis vbi illius excommunicatio ignoratur. Ibi enim verisimile est Ecclesiam, boni publici causa, defectum iurisdictionis in eo supplere: si tamen sit toleratus, actus iurisdictionis ab eo facti valeant, quamdiu contra illum non excipitur; esto prauiter peccet contra prohibitionem Ecclesiæ, sua potestate vtendo, nisi id fiat in favorem aliorum, & ab iis requisitus.

Hinc Episcopus excommunicatus inualidè excommunicat, beneficium confert, dat facultatem absol- uendi a peccatis, &c. si non sit toleratus. Imo tunc prædicta ab illius Vicario Generali validè præstari nequeunt, quia censetur eadem persona. At si toleratus est hæc omnia validè præstat, nisi contra illum excipiatur.

Quod addo, quia etsi possimus cum toleratis communicare, eorumque iurisdictionem admittere, sicque eorum actus valere debeant, non tamen ad hoc tenemur. Vnde si Superior excommunicatus velit te excommunicare, potes contra eum excipere, ob excommunicationem qua ligatus est, & eatenus illum tanquam illegitimum iudicem repellere. Verùm vt tua hæc exceptio valeat, teneris exprimere speciem excommunicationis, & autorem à quo lata est, itemque intra octo dies eam probare.

Similiter cùm electio sit actus iurisdictionis, si nõ tolerati aliquem eligunt ad beneficium, talis electio irrita est, & nullius valoris. Nisi excipias electionem summi Pontificis, quam etsi à Cardinalibus excommunicatis factam, valere iura statuunt.

Quòd si cum electoribus aliquis non toleratus conueniat, suffragij illius ratio nulla habenda est. Si autem electores eum sponte admittunt, talis electio vel ex se irrita est, vel certè à confirmatore reici, & irritari potest.

Verùm si tolerati ad electionem concurrant, ea ex se valida est: ille tamen ad quem spectat electionem confirmare, potest si velit, contra eos excipere, & electionem ab iis factam non admittere.

Rursus etsi præsentatio facta à non tolerato, nullum tribuat ius ad beneficium, si tamen Episcopus præsentato tale beneficium conferat, valida est collatio. Quòd si collator vitium præsentationis ignorabat, potest si velit, cognita veritate, collationem rescindere.

Si vero præsentas est toleratus, collatio valida est, & li-

licita Potest tamen Episcopus eiusmodi praesentationem non admittere. Quia etsi possumus cum toleratis communicare, non tamen tenemur.

Parochus excommunicatus siue toleratus, siue nō. valide assistit matrimonio, si non repellatur; quia non assistit vt iurisdictionem exercens, sed vt testis. Valide etiam, si sit toleratus dat alteri licentiam assistendi, secus si non sit toleratus, quia talem licentiam concedere est actus iurisdictionis.

ARTICVLVS IV.

De septimo effectu excommunicationis.

SEPTIMVS effectus est priuare excommunicatum fidelium conuersatione. Quod ita intelligitur vt excommunicatus etiam toleratus, peccet propria sponte, & sine necessitate communicando cum alijs. vt liceat fidelibus communicare ciuiliternon excommunicato tolerato, non autem cum viuendo.

Nota 1. excommunicatum communicantem cum fidelibus in actionibus humanis plerumque nō nisi mortaliter peccare. Idem dic de fideli qui quoad diuinam communicat cum non tolerato. Qui tamen frequenter cum illo conuersatur, extra casus permittitur, videtur reus peccati mortalis: quamuis adhuc qui non nisi venialis eum damnent, per se loquendo, secluso contemptu, & scandalo.

Nota 2. conuersantem cum excommunicato vitando, incurrere minorem excommunicationem: imō peccare mortaliter, & maiorem excommunicationem incurrere, quando communicat in crimine criminoso, id est quando scienter, & notabiliter participat in crimine, propter quod aliquis fuit excommunicatus, & denunciatus, vt si det illi consilium non reuocandi, non dimittendi concubinam, &c.

Nota 3. prohibitū esse communicare cum excommunicato vitando in casibus hoc versu cōprehensis.

Os, orare, vale communio, mensa negatur.

Per, *os*, intelligitur quæcunque allocutio siue voce, siue scripto, siue nutibus facta: intelliguntur etiam oscula, amplexus, & alia signa amicitia.

Per, *orare* intelligitur oratio, quæ illicita est facta cum excommunicato vitando.

Per, *vale*, intelligitur omnis honorifica salutatio, siue fiat verbis, siue aperiendo caput, siue assurgendo, modisque similibus. Non tamen videtur illicitum ista exhibere personis in alto gradu constitutis, ut damnum aliquod caueatur. Quod autem dicunt aliqui, licitum esse vitandum salutantem resalutare, eique scribenti rescribere, non placet, cum propter excommunicationem, merito huiusmodi obsequiis priuatus sit.

Per particulam, *communio* intelligitur communicatio in habitatione, in negotiis, &c. Unde non licet per modum societatis, dormire in eodem lecto cum non tolerato, secus si id fiat præter intentionem, ut contingere potest in d uersor iis. Non etiam licet contractum inire cum excommunicato vitando; contractus tamen cum eo initus valet. Unde patet posse excommunicatum validè emere, aut vendere, donare, matrimonium inire, profiteri in Religione approbata, &c.

Nota 1. quod etsi alter contrahens possit contra excommunicatū, cum quo contraxit, agere, non tamen vice versa potest excommunicatus, antequam absoluat, agere in iudicio, contra non excommunicatum, eumque cogere ut ster contractui.

Dico, *in iudicio*, nam vitandus potest priuatim petere suum debitum, & debitor tenetur ex iure natura, debitum ei soluere, tempore præfixo, ut fert probabilior sententia. Quamuis autem probabile sit solutionem differri posse, donec creditor Ecclesie reconcilietur, nullo modo admittendum est, quod debitor excommunicatus non teneatur satisfacere, donec absolutus sit.

Nota 2.

Nota 2. testamentum non posse licite fieri ab excommunicato, nisi ex causa necessaria, & etiam aliis illicitum esse interesse confectioni testamenti, saltem si condens fit vitandus: si tamen ab eo fiat, valere, nisi in paucis casibus à iure exceptis.

Quidam tamen purant non esse illicitum, quod sperans, se heredem instituendum, vitandum inducat ad condendum testamentum, & consequenter quod Notarius, & testes ab eodem requisiti, intersint. Verum si quis excommunicatum vitandum heredem instituat, valida est institutio, etsi testator peccet, ob generalem prohibitionem communicandi cum excommunicato, non tolerato.

Per particulam, *mensa*, intelligitur communicatio cibi & potus, quæ fit in eadem mensa communi, per modum societatis: secus si per accidens contingat aliquem eidem mensæ accumbere cum excommunicato, ut fieri potest in diuersoriis.

Quæres in quibus casibus liceat communicare cum excommunicato vitando. Respondeo id licere in casibus hoc versu comprehensis.

Vtile, lex humile res ignorata necesse.

Per, *utile* intelligitur vitas participantis cum excommunicato, aut ipsius excommunicati. Vnde licet alterius defectu, petere consilium à confessorio excommunicato, medicinam à medico, &c. Licet etiam suasionibus, concionibus, aliisque modis excommunicatum inducere ad resipiscentiam.

Per particulam, *lex*, intelligitur lex connubialis, seu matrimonium, & sensus est, uxorem posse eodem modo se gerere ac antea, cum marito excommunicato, & vice versa maritum cum uxore excommunicata, quoad habitationem, thorum, mensam, admittationem domus &c.

Nonnulli limitant, nisi scienter matrimonium contrahatur cum excommunicato. Verum alii hanc limitationem reiiciunt, qui proinde existimant fornicationem, quæ excommunicato scienter nupsit non

priuari iure petendi debitum; esto sic contrahendo peccauerit, & in minorem excommunicationem incurrit.

Valet tamen limitatio; si lata sit excommunicatio in alterum coniugum, vel in vtrumque, ratione matrimonii malè celebrati, tunc enim alter non potest communicare cum altero in prædictis. Et similiter si vnus coniugum sit excommunicatus ob aliquod crimen, non potest alter cum eo communicare in tali crimine, & secus faciens in maiorem excommunicationem incurrit, ex antedictis.

Per *humile*, intelligitur obsequium à subditis, & inferioribus suis dominis, & superioribus præstitum. Quamuis enim isti sint excommunicati, & vitandi, possunt eorum subditi cum iis communicare, quoad officia ordinaria, quæ aliis iis exhibere solent.

Vade in primis possunt filii, & filia conuersari cum patre, & matre excommunicatis. Nomine autem filiorum intelliguntur non modo carnales, siue legitimi sint, siue illegitimi, sed etiam adoprui non modo qui sunt in primo gradu, sed etiam qui in vterioribus, nimirum nepotes, pronepotes, &c. Item qui ob affinitatem tenent quodammodo locum filiorum, vt gener, nurus, priuignus, priuigna. Nec tantum filii qui sunt sub potestate patris, sed etiam emancipati.

Possunt etiam serui, & famuli, siue vrbanus, siue rustici communicare cum suis dominis, vel heris excommunicatis, idque plus, aut minus, iuxta rationem suæ obligationis. Quod aliqui limitant, modo ante excommunicationem contractam subditi fuerint. Alii tamen probabilius hanc limitationem reiciunt, præsertim quando famuli ex causa necessaria, vt plerumque fit, alicuius seruitio se addicunt.

Limitari præterea id posse videtur, ne prædictis liceat cum dominis excommunicatis communicare in diuinis. Verum eiusmodi limitatio non admittitur,

tur, quoad eam communicationem quam subditi
præstare solent. Vnde potest famulus dominum suum
ad Ecclesiam proficiscentem comitari: potest sacel-
lanus horas cum Episcopo recitare. &c.

Possunt rursus Religiosi conuersari cum suo supe-
riore excommunicato. In iis tamen quæ ad superio-
ritatem, & iurisdictionem spectant, illis obedire non
tenentur, sicut neque clerici Episcopis excommuni-
catis.

Nota, quod diximus de conuersatione filiorum, &
subditorum cum parentibus, & dominis excom-
municatis, a quæ dicendum de conuersatione paren-
tum, & dominorum cum filiis, & subditis excom-
municatis. Vnde possunt superiores communicare
cum subditis, tam quoad ea quæ ipsis præstare te-
nentur, quam quoad illa quæ ab ipsis recipere de-
bent.

Idem etiam extendi debet ad fratres, & conseruos,
ita scilicet vt frater cum fratre excommunicato possit
conuersari, saltem quando simul habitant, & seruus
cum seruo excommunicato. Excipienda tamen com-
municatio, quando ex ea crearetur alicui periculum
proprie subuersionis.

Per, *rem ignoratam* significatur eum qui cum igno-
rantia, aut inaduertentia inculpabili communicet
cum excommunicato vitando, non peccare, nec mi-
norem excommunicationem incurrere. Imo aliqui
probabiliter id extendunt ad ignorantiam culpabi-
lem, modo non sit affectata, quod tamen aliis non
probat.

Nota 1. quando dubito an aliquis sit excommuni-
catus, & denunciatus, me non posse illum vitare, quia
in dubio fauendum est possidenti suam famam. At
quando scio eum esse excommunicatum, & dubito
an sit denunciatus, possum quidem eum tanquam
excommunicatum vitare, sed ad id non teneor, per
se loquendo, seu secluso scandalo: quia adhuc possi-
det ius communicationis cum fidelibus.

Nota 2 me teneri cum vitare, quem constat esse denunciatum, siue ex publica fama, siue ex testimonio duorum vel trium hominum fide dignorum, siue ex confessione ipsius excommunicati id sciant. Non tamen sufficere videtur solius Parochi testimonium, nisi simul ostendat litteras denunciatorias.

Nota 3, in dubio iuris, neminem teneri se gerere vt excommunicatum, quando facta sufficienti inquisitione dubium non vincitur. Idem probabiliter dixerim in dubio facti, etsi aliqui aliter sentiant; quia tam in hoc, quam in illo dubio melior est conditio possidentis. Porro dicitur dubium iuris, quando dubitas, an propter delictum quod commisisti, excommunicatio sit lata; dubium verò facti, quando dubitas an commiseris delictum, propter quod lata est excommunicatio.

Per, *neesse*, intelligitur necessitas quæ participantem cum excommunicato vitando, excusat à peccato, siue ea sit spiritualis, siue temporalis; siue sit extrema, siue tantum grauis; siue at ipsius excommunicati, siue cum eo participantis.

Vnde potes dare eleemosynam excommunicato vitando, si sit in graui necessitate constitutus, & ab eo petere, si graui ter indigeat. Potes etiam prosequi societatem cum excommunicato vitando, quam antè cum eo contraxeras.

Nota, si feratur excommunicatio contra participantes cū excommunicato, ea non ligari illos qui ob causas prædictas, ex iuris concessione, cum iis communicant. Quod aliqui limitant, nisi communicatio cum illo specialiter prohibeatur, etiam in dictis casibus; tunc enim non licet cum eo communicare in casibus iure humano, aut consuetudine concessis, sed in iis tantum quibus ex iure naturali aut diuino tenentur aliqui communicare cum excommunicato, vt filius cum patre, &c.

Verum vt ista limitatio admittenda sit, oportet prohibitionem illam fieri vel à iudice, qui eiusmodi

com-

communicationem concessit, vel ab habente eandem, aut maiorem potestatem. Cum perspicuum sit iudicem minorem, non posse validè restringere concessionem à maiori factam.

ARTICVLVS V.

De aliis effectibus excommunicationis.

OCTAVVS effectus est, privare excommunicatum omni communicatione forensi, ita scilicet ut nequeat esse Iudex, Procurator, Actor, aut Testis etiam in civilibus. Verùm ad pleniorum horum intelligentiam.

Nota 1. acta per iudicem Ecclesiasticum, non toleratum, non modò esse illicita, sed etiam inualida; cum privatus sit iurisdictione. Licet autem aliqui dicant, gesta per iudicem secularem vitandam, non esse inualida, alii tamen oppositum communiter statuerunt, à quorum sententia recedendum non est. Loquor de iudice non tolerato, nam acta tolerati sunt tantum illicita; cum iurisdictione non privetur.

Nota 2. multos existimare, excommunicato non tolerato inualidè conferri officium aliquod sacularitatis, aut dignitatem habentem annexam iurisdictionem. Alii tamen, defectu certi iuris, docent probabiliter eiusmodi collationem esse validam, esto sit illicita, & irritari possit.

Imò autores prioris sententiæ fatentur, collationem illam validè fieri, quando aliquis ex testamento, vel ab intestato acquirit aliquod dominium temporale, adiunctam habens dignitatem & iurisdictionem. Quia accessorium sequitur principale, quod ab excommunicato validè acquiri potest. Et à fortiori valet collatio alicuius dignitatis, vel officii non habentis annexam iurisdictionem, ut gradus Doctoratus, officii Tabellionis, Procuratoris, &c. ut omnes concedunt.

Nota 3. etsi quilibet ex iure naturæ possit se defendere, adeoque ea agere quæ ad propriam defensionem spectant, non tamen posse excommunicatum esse aliàs actorem in iudicio, siue seculari, siue Ecclesiastico. Quod si agit dum vitandus est, à iudice repelli debet: si tamen non repellitur, gesta per illum in iudicio valida censei debent, cum nullo iure irritentur.

Verùm potest aduersarius contra excommunicatum excipere, etiam si toleratus sit; & iudex tenetur exceptionem admittere, adeoque excommunicatū repellere, modo excommunicatio publica sit, aut excipiens eam intra octo dies aperte probet.

Nota 4. acta publica Tabellionis vitandi non valere in foro externo, si tamen fiant ex consensu partiū, quibus nota est excommunicatio, probabile est ea valere in foro conscientie. Imò si Tabellio toleratus sit, illius acta, ob exceptionem sufficienter probatam, à iudice rescindi debent.

Nota 5. excommunicatum licitè posse ferre testimonium, si sit toleratus, modo sua sponte non se ingerat: at non si vitandus sit, nisi in causa fidei, & ut quidam volunt, etiam matrimonii, quia est res valde fauorabilis. Illius tamen testimonium valet, si non repellitur.

Nota 6. similiter non posse vitandum licitè exercere officium Advocati, Procuratoris, Tutoris, &c. quandiu tamen non repellitur, gesta per illum valent.

Notus effectus est irritare rescripta Apostolica: verùm hic effectus vix hodie est in vñ, quia in eiusmodi rescriptis apponi solet absolutio ab omnibus censuris, ad effectum valoris ipsorum.

Vbi nota 1. litteras & facultates quæ obtinentur ab Episcopis, vel à super omnibus temporalibus, non esse irritas, e si obtinens sit excommunicatus. Quia iura loquuntur tantum de rescriptis Pontificiis; & cum materia sit odiosa, quod de illis dicitur

tar, ad a
Nota 2
rescripta
ita esse,
censuris:
hæresim
forduit: q
lias causa

Verum
nec proba
mento N
neratim a
latur exc
particula
concessio
sine ampl

Decim
num in ex
descat, v
di, tanqu
Ecclesie.
post annu
refis, con
maciæ de
si per aliu
damnari

—

Hacten
quæ i
cum non
ligatum p
llione ad
Vnde h
taliter, p

tar, ad alia non est extendendum.

Nota 2. ex aliquorum sententia, in certis casibus rescripta Pontificia ab excommunicato obtenta irrita esse, etsi in iis apponatur absolutio ab omnibus censuris: vt si obtinens sit excommunicatus propter hæresim, aut si per annum in excommunicatione infortuit: quia tunc de hæresi suspectus est; vel ob alias causas quas quisque fingere potest.

Verum alii eiusmodi limitationes non afferunt, nec probandas puto, cum careant sufficienti fundamento. Nam præterquam quod absolutio datur generaliter ab omnibus censuris, cum per eam non tollatur excommunicatio, sed tantum pro tali effectu particulari suspendatur, nulla ratio est cur talem concessionem restringamus; maxime cum fauores sint ampliandi.

Decimus effectus est, vt si excommunicatus per annum in excommunicatione perseueret, seu infortuit, vt iura loquuntur, possit contra illum procedi, tanquam de hæresi suspectum: quia auctoritatem Ecclesiæ, & sacramenta contemnere videtur. Vnde si post annum citatus, ad purgandam suspicionem hæresis, comparere renuit, non modo ratione contumaciæ declarari potest excommunicatus, sed etiam si per alium annum purgare se negligat, vt hæreticus damnari potest.

ARTICVLVS VI.

De minori excommunicatione.

HAstenus de maiori excommunicatione: *minor* quæ incurritur participando in rebus prohibitis cum non tolerato, est, *Censura Ecclesiastica priuans eligatum passiuam Sacramentorum participatione, & electione ad beneficia Ecclesiastica.*

Vnde hac excommunicatione affectus peccat mortaliter, per se loquendo, sumendo Sacramentum aliquod,

H 6

aliquod,

aliquod, antequam abfoluatur: quia violat cenfuram in re graui. Dico, Sacramentum aliquod, quia perceptio cuiuscunque Sacramenti, minori excommunicatione ligato, grauiter prohibita est.

Et idem dicendum de sacerdote excommunicationis conscio, qui ei Sacramentum aliquod administrat, nisi ob grauem causam excusetur. Quia conferendo Sacramentum ei, qui nequit illud sine sacrilegio suscipere, sumptioni sacrilegæ cooperatur, adeoque grauiter peccat contra proprium officium. Et quamuis suscipiens non sit denunciatus, adeoque & administrans non peccet contra præceptum Ecclesiæ; peccat tamen grauiter contra præceptum naturale diuinum, quo sancta sanctè tractare tenetur.

An autem minori excommunicatione innodatus peccet Sacramentum aliquod administrando, dubitari potest. Respondent aliqui peccare mortaliter, alii tantum venialiter, sed neutrum nobis probatur, quia cum iura non priuent eiusmodi excommunicationem administratione actiua Sacramentorum, nulla est ratio cur ea administrare nequeat sine peccato, nisi aliud obftet.

Quod addo, quia etsi illa excommunicatio, cum non sit peccatum, sed poena peccati, legitimam administrationem non impediat; eam tamen peccatum mortale impedit. Quare si talis excommunicatio ob peccatum mortale incurfa sit, ea ligatus tenetur contritionis actum elicere, antequam Sacramentum aliquod administret.

Ex dictis etiam intelligitur, peccare mortaliter tam excommunicatum, qui recipit dignitatem aliquam, aut beneficium Ecclesiasticum, quam eligentem, seu conferentem. Verum electio non est ipso iure irrita, sed per sententiam irritanda, nisi fortè quando censura ab Electoribus ignorabatur tuac enim putant aliqui electionem non esse irritandam: quamuis secus sentiant, quando ignorantia se tenebat

tenebat ex parte excommunicati electi.

Dico 1. qui recipit, nam electione, seu collatione a-
ctiva non priuatur, quia hæc spectat ad iurisdictionem,
cuius usus ea excommunicatione non impeditur. Dico 2. dignitatem aut beneficium Ecclesiasticum,
quia si agatur de officio aliquo, aut dignitate tem-
porali, electio ad illam nullo iure prohibetur, adeo-
que nec irritari debet.

Nota 1. non modo Episcopum, & Parochum, sed et-
iam quemcunque delegatum ad audiendas confes-
siones posse, ex communi sententiâ, absoluerè à mi-
nori excommunicatione. Quod autem dicunt aliqui
etiam simplicem Sacerdotem posse ab illa absolue-
re, modo non sit coniuncta cum peccato mortali,
non satis tutum videtur.

Nota 2. absolutionem ab excommunicatione præ-
dicta sufficienter dari verbis eam exprimentibus.
Vnde distinguitur ab absolutione à maiori excom-
municatione quod ad illam seruandæ sunt in foro
externo. quædam cæremoniæ in iure præscriptæ, nisi
in desuetudinem omnino abierint. Nam innodatus
maiori excommunicatione, super humeros nudatos
debet leuiter cædi virgibus, dum recitatur aliquis Psal-
mus Pœnitentialis. Deinde dicto Gloria Patri. Kyrie
eleison. Pater noster, &c. absolvens addit: Oremus.

Deus cui proprium est misereri semper & parcere sus-
cipe deprecationem nostram & hunc famulum tuum quæ
excommunicationis sententia ligatum tenet, miseratio tua
pietatis absoluat. Per Christum Dominum nostrum. Amen.
Tum verò absolutionis verba sic profert.

Autoritate qua fungor, absoluo te à vinculo excommu-
nicationis quod incurristi ob hanc, vel illam causam, &
restituo te Sacramentis Ecclesie, & communioni fidelium,
In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen.